

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

22 octombrie 2015*

„Recurs — Concurență — Înțelegeri — Piețele europene ale stabilizatorilor din staniu și ale stabilizatorilor termici ESBO/esteri — Articolul 81 alineatul (1) CE — Domeniu de aplicare — Întreprindere de consultanță care nu își desfășoară activitatea pe piețele relevante — Noțiunile «acord între întreprinderi» și «practică concertată» — Calculul cuantumului amenzilor — Orientările din anul 2006 privind calcularea cuantumului amenzilor — Competență de fond”

În cauza C-194/14 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 17 aprilie 2014,

AC-Treuhand AG, cu sediul în Zürich (Elveția), reprezentată de C. Steinle, de I. Bodenstein și de C. von Köckritz, Rechtsanwälte,

recurentă,

cealaltă parte din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de H. Leupold, de F. Ronkes Agerbeek și de R. Sauer, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, președintele Camerei întâi, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a doua, și domnii J. L. da Cruz Vilaça (raportor), A. Arabadjiev, C. Lycourgos și J.-C. Bonichot, judecători,

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 4 martie 2015,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 21 mai 2015,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: germana.

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, AC-Treuhand AG (denumită în continuare „AC-Treuhand”) solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 6 februarie 2014, AC-Treuhand/Comisia (T-27/10, EU:T:2014:59, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care acesta a respins acțiunea sa având ca obiect anularea Deciziei C(2009) 8682 final a Comisiei Europene din 11 noiembrie 2009 privind o procedură de aplicare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/38589 – Stabilizatori termici) (denumită în continuare „decizia în litigiu”) sau, în subsidiar, reducerea amenzilor care i-au fost aplicate potrivit acestei decizii.

Cadrul juridic

Regulamentul (CE) nr. 1/2003

- 2 Sub titlul „Amenzi”, articolul 23 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [81 CE] și [82 CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167) prevede la alineatele (2) și (3):

„(2) Comisia poate aplica, prin decizie, amenzi asupra întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi atunci când, în mod intenționat sau din neglijență, acestea:

- (a) încalcă articolul [81 CE] sau articolul [82 CE] [...]

Pentru fiecare întreprindere și asociație de întreprinderi care participă la încălcarea normelor, amenda nu depășește 10 % din cifra de afaceri totală din exercițiul financiar precedent.

[...]

- (3) La stabilirea valorii amenzii, se iau în considerare atât gravitatea, cât și durata încălcării.”

- 3 Articolul 31 din acest regulament, intitulat „Controlul exercitat de Curtea de Justiție”, are următorul cuprins:

„Curtea de Justiție are plenitudine de competență cu privire la acțiunile introduse împotriva deciziilor prin care Comisia stabilește o amendă sau o penalitate cu titlu cominatoriu. Curtea de Justiție poate elimina, reduce sau mări amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată”

Orientările din anul 2006 privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 1/2003

- 4 Punctele 4-6, 13, 36 și 37 din Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 (JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264, denumite în continuare „Orientările din anul 2006”) prevăd:

„4. [...] Amenzile trebuie fixate la un nivel suficient de disuasiv, nu numai pentru a sancționa întreprinderile în cauză (efect disuasiv specific), ci și pentru a descuraja alte întreprinderi să adopte sau să continue comportamente contrare articolului 81 [CE] sau 82 [CE] (efect disuasiv general).

5. Pentru a atinge aceste obiective, Comisia poate utiliza ca bază pentru stabilirea amenzilor valoarea vânzărilor de bunuri sau servicii care au legătură cu încălcarea. De asemenea, durata încălcării ar trebui să joace un rol important în stabilirea cuantumului adecvat al amenzii [...]

6. Într-adevăr, combinarea valorii vânzărilor care au legătură cu încălcarea cu durata acesteia este considerată o valoare de înlocuire adecvată pentru a reflecta importanța economică a încălcării, precum și ponderea relativă a fiecărei întreprinderi participante la încălcare [...]

[...]

13. Pentru a determina quantumul de bază al amenzii care urmează să fie aplicată, Comisia utilizează valoarea vânzărilor de bunuri sau servicii, realizate de întreprindere, care au legătură directă sau indirectă [(de exemplu, este cazul acordurilor orizontale de preț privind un anumit produs, atunci când prețul acestui produs servește apoi drept bază pentru prețul produselor de calitate superioară sau inferioară)] cu încălcarea, în sectorul geografic relevant din teritoriul [Spațiului Economic European (SEE)]. [...]

[...]

36. În anumite cazuri, Comisia poate aplica o amendă simbolică. Justificarea unei astfel de amenzi trebuie să figureze în textul deciziei.

37. Cu toate că prezentele orientări prezintă metodologia generală de stabilire a amenzilor, particularitățile unei cauze date sau necesitatea de a atinge un nivel disuasiv într-o anumită cauză pot justifica abaterea Comisiei de la această metodologie [...]"

Istoricul cauzei

- 5 Prin decizia în litigiu, Comisia a considerat că un anumit număr de întreprinderi au încălcat articolul 81 CE și articolul 53 din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 4) prin participarea la un ansamblu de acorduri și de practici concertate anticoncurențiale care acopereau teritoriul SEE și care se refereau, pe de o parte, la sectorul stabilizatorilor din staniu și, pe de altă parte, la sectorul uleiului de soia epoxidat și al esterilor (denumit în continuare „sectorul ESBO/esteri”).
- 6 Decizia în litigiu precizează că întreprinderile în cauză au participat la aceste două încălcări în diferite perioade, cuprinse între 24 februarie 1987 și 21 martie 2000 pentru sectorul stabilizatorilor din staniu și între 11 septembrie 1991 și 26 septembrie 2000 pentru sectorul ESBO/esteri.
- 7 AC-Treuhand, al cărei sediu principal se află în Zürich, este o societate de consultanță care oferă diverse servicii asociațiilor naționale și internaționale, precum și grupurilor de interese, inclusiv gestionarea și administrarea unor asociații profesionale elvețiene și internaționale, precum și a unor federații și a unor organizații nonprofit, colectarea, prelucrarea și utilizarea datelor privind piața, prezentarea statisticilor pieței și controlul la sediul participanților al cifrelor comunicate.
- 8 Articolul 1 din decizia în litigiu reține că AC-Treuhand este răspunzătoare pentru participarea, în perioada 1 decembrie 1993-21 martie 2000 în sectorul stabilizatorilor din staniu, și în perioada 1 decembrie 1993-26 septembrie 2000 în sectorul ESBO/esteri, la un ansamblu de acorduri și practici concertate în cadrul SEE, constând în stabilirea prețurilor, în repartizarea piețelor prin intermediul cotelor din vânzări, în repartizarea clienților și în schimbul de informații comerciale sensibile, în special cu privire la clienți, la producție și la vânzări.
- 9 Comisia consideră că AC-Treuhand este răspunzătoare prin faptul că a avut un rol esențial și similar în cele două încălcări în cauză, organizând mai multe reuniuni, la care a asistat și a participat în mod activ prin colectarea și prin furnizarea către producătorii în cauză a unor date privind vânzările pe

piețele relevante, prin propunerea de a acționa în calitate de moderator în caz de tensiune între respectivii producători și prin încurajarea lor de a stabili acorduri, iar aceasta în schimbul unei remunerații.

- 10 Conform articolului 2 din decizia în litigiu, i s-au aplicat AC-Treuhand două amenzi de 174 000 de euro fiecare.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

- 11 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 27 ianuarie 2010, AC-Treuhand a solicitat anularea deciziei în litigiu sau, în subsidiar, reducerea cuantumului amenzilor care i-au fost aplicate.

- 12 În susținerea acțiunii formulate, AC-Treuhand a invocat nouă motive, dintre care doar al treilea-al cincilea prezintă un interes pentru prezentul recurs. Tribunalul le-a prezentat după cum urmează, la punctele 36 și 268 din hotărârea atacată:

„36 În vederea anulării deciziei [în litigiu], reclamanta invocă [...] încălcarea articolului 81 CE, precum și a principiului legalității infracțiunilor și a pedepselor (al treilea motiv); [...]

[...]

268 În susținerea concluziilor sale formulate cu titlu subsidiar prin care solicită modificarea deciziei [în litigiu] în ceea ce privește cuantumul amenzilor care i-au fost aplicate, reclamanta invocă [...] [printre altele] încălcarea unei obligații care incumbă Comisiei de a nu aplica decât o amendă simbolică în împrejurările prezentei cauze (al patrulea motiv) [...] [și] o încălcare a Orientărilor din anul 2006 privind calcularea cuantumului de bază al amenzii (al cincilea motiv) [...]”.

- 13 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins acțiunea în totalitate.

Concluziile părților

- 14 AC-Treuhand solicită Curții:

- anularea hotărârii atacate, precum și a deciziei în litigiu;
- în subsidiar, reducerea cuantumului amenzilor aplicate sau trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal; și
- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

- 15 Comisia solicită Curții:

- respingerea recursului; și
- obligarea AC-Treuhand la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

- 16 AC-Treuhand invocă patru motive în susținerea recursului formulat.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe o încălcare a articolului 81 CE și a principiului legalității

Argumentația părților

- 17 Prin intermediul primului motiv, AC-Treuhand susține că Tribunalul a încălcat articolul 81 alineatul 1 CE, precum și principiului legalității infracțiunilor și a pedepselor (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), consacrat la articolul 49 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), întrucât a statuat, la punctele 43 și 44 din hotărârea atacată, referindu-se la Hotărârea AC-Treuhand/Comisia (T-99/04, EU:T:2008:256, denumită în continuare „Hotărârea AC-Treuhand I”), pe de o parte, că comportamentul unei întreprinderi de consultanță care furnizează ajutor unei înțelegeri prin intermediul prestării de servicii intră în domeniul de aplicare al articolului 81 alineatul (1) CE și, pe de altă parte, că această interpretare era previzibilă în mod rezonabil în momentul în care au fost săvârșite încălcările.
- 18 În această privință, AC-Treuhand arată că cerințele de precizie care decurg din principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor se opun concluziei potrivit căreia aceasta ar fi participat la un „acord între întreprinderi” sau la o „practică concertată” prin care se restrânge concurența, în sensul articolului 81 alineatul (1) CE. Astfel, din modul de redactare a dispoziției menționate ar reieși că interdicția care este prevăzută în cuprinsul acesteia vizează doar părțile la asemenea acorduri sau practici concertate în sine, iar nu comportamentele care intră în sfera simplei complicități.
- 19 Comportamentul AC-Treuhand nu poate fi însă calificat drept participare a înțelegerile în discuție, în care nu ar fi fost implicați decât producătorii de stabilizatori termici. Ea susține în această privință că, potrivit jurisprudenței Curții, noțiunea „acord între întreprinderi” impune ca cel puțin două părți și își fi exprimat voința comună de a se comporta pe piață într-un anumit mod.
- 20 Noțiunea menționată ar presupune, prin urmare, o anumită legătură cu piețele vizate de restrângeri ale concurenței din partea părților. O astfel de legătură ar lipsi în ceea ce privește AC-Treuhand, întrucât voința acesteia ar fi fost axată doar pe prestarea de servicii pentru a facilita înțelegerile, în temeiul unor contracte care nu prezentau nicio legătură directă cu restrângerile concurenței identificate de Comisie. În plus, AC-Treuhand afirmă că nu era activă pe piețe situate în amonte sau în aval ori învecinate cu piețele vizate de înțelegeri și că nu și-a restrâns comportamentul pe piață, aspect care ar ține de însăși esența înțelegerilor.
- 21 Întrucât nu și-a abandonat autonomia în ceea ce privește comportamentul său comercial, în favoarea unei coordonări cu alte întreprinderi, comportamentul care a fost reproșat AC-Treuhand nu ar corespunde nici criteriilor care constituie noțiunea „practică concertată”, în sensul înțeles prin jurisprudența Curții.
- 22 Pe de altă parte, AC-Treuhand arată că comportamentul său ar fi putut fi sancționat în conformitate cu cerințele de previzibilitate care rezultă din principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor în cazul în care ar fi existat o jurisprudență constantă în momentul în care au fost săvârșite încălcările și din care ar fi putut fi dedusă o incriminare într-un mod suficient de clar. Cu toate acestea, nu ar exista o jurisprudență anterioară Hotărârii AC-Treuhand I care să condamne comportamentul în discuție în prezenta cauză.
- 23 În plus, anterior Deciziei 2005/349/CE a Comisiei din 10 decembrie 2003 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/E-2/37.857 – Peroxizi organici) (JO 2005, L 110, p. 44, denumită în continuare „Decizia peroxizi organici”), care a determinat pronunțarea Hotărârii AC-Treuhand I, nicio întreprindere de consultanță care a furnizat servicii unei înțelegeri nu a fost considerată răspunzătoare în temeiul articolului 81 alineatul (1) CE. Comisia ar fi recunoscut de altfel în cuprinsul acesteia că faptul de a adresa o decizie unei întreprinderi care a jucat un rol atât de specific era într-o anumită măsură o noutate.

- 24 În astfel de împrejurări, Tribunalul nu se poate întemeia pe considerații de oportunitate în materie de politică în domeniul concurenței pentru a justifica interpretarea reținută în hotărârea atacată.
- 25 Comisia contestă argumentația AC-Treuhand.

Aprecierea Curții

- 26 Este necesar să se stabilească în prezenta cauză dacă o întreprindere de consultanță poate fi considerată răspunzătoare pentru o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE atunci când aceasta contribuie în mod activ și în deplină cunoștință de cauză la punerea în aplicare sau la continuarea unei înțelegeri între producători activi pe o piață distinctă de cea pe care acționează întreprinderea respectivă.
- 27 În ceea ce privește, în primul rând, articolul 81 alineatul (1) CE, în temeiul căruia sunt incompatibile cu piața comună și interzise acordurile între întreprinderi, deciziile asocierilor de întreprinderi și practicile concertate care prezintă anumite caracteristici, este necesar să se constate mai întâi că nimic din modul de redactare a acestei dispoziții nu indică faptul că interdicția care este prevăzută în cuprinsul său vizează doar părțile la astfel de acorduri sau practici concertate care sunt active pe piețele afectate de acestea.
- 28 Trebuie amintit de asemenea că, potrivit jurisprudenței Curții, existența unui „acord” se întemeiază pe expresia unei voințe concordante a cel puțin două părți, forma potrivit căreia se manifestă această concordanță nefiind determinantă în sine (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Volkswagen, C-74/04 P, EU:C:2006:460, punctul 37).
- 29 În ceea ce privește noțiunea „practică concertată”, rezultă din jurisprudența Curții că articolul 81 alineatul (1) CE distinge această noțiune, printre altele, de noțiunea „acord” și de noțiunea „decizie a asocierilor de întreprinderi” cu singurul scop de a cuprinde diferite forme de coluziune între întreprinderi, care, din punct de vedere subiectiv, au aceeași natură și nu se disting decât prin intensitatea lor și prin formele în care se manifestă (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punctul 112, și Hotărârea T-Mobile Netherlands și alții, C-8/08, EU:C:2009:343, punctul 23).
- 30 În situația în care este vorba, așa cum este cazul în speță, despre acorduri și practici concertate care au un obiect anticoncurențial, rezultă din jurisprudența Curții că Comisia trebuie să demonstreze, pentru a putea concluziona în sensul participării unei întreprinderi la încălcare și în cel al răspunderii acesteia pentru toate elementele diferite pe care le conține, că întreprinderea în cauză a intenționat să contribuie prin propriul comportament la obiectivele comune urmărite de toți participanții și că avea cunoștință de comportamentele materiale urmărite sau puse în aplicare de alte întreprinderi pentru atingerea acelorași obiective sau că putea să le prevadă în mod rezonabil și că era pregătită să accepte riscul care decurge din acestea (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punctele 86 și 87, precum și Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 83).
- 31 În această privință, Curtea a statuat în special că modurile pasive de participare la încălcare, precum prezența unei întreprinderi la reuniuni în cursul cărora au fost încheiate acorduri având un obiect anticoncurențial, fără să se fi opus în mod vădit, reflectă o complicitate care este de natură să angajeze răspunderea acesteia potrivit articolului 81 alineatul (1) CE, având în vedere că aprobarea tacită a unei inițiative nelegale, fără a se distanța în mod public de conținutul acesteia sau fără a o denunța entităților administrative, are drept efect să încurajeze continuarea încălcării și să compromită descoperirea sa (a se vedea în acest sens Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctele 142 și 143, precum și jurisprudența citată).

- 32 Desigur, Curtea a subliniat deja, atunci când a fost chemată să aprecieze existența unui „acord”, în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, că era vorba despre exprimarea voinței comune a părților de a se comporta pe piață într-un anumit mod (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea ACF Chemiefarma/Comisia, 41/69, EU:C:1970:71, punctul 112). În plus, Curtea a considerat că criteriile de coordonare și de cooperare care constituie o „practică concertată”, în sensul aceleiași dispoziții, ar trebui să fie interpretate în lumina concepției inerente dispozițiilor din tratat privind concurența, potrivit căreia orice operator economic trebuie să stabilească în mod autonom politica pe care intenționează să o urmeze pe piața comună (a se vedea în special Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punctul 116).
- 33 Cu toate acestea, din considerațiile menționate nu reiese că noțiunile „acord” și „practică concertată” presupun o limitare reciprocă a libertății de acțiune pe aceeași piață pe care ar fi prezente toate părțile.
- 34 În plus, nu se poate deduce din jurisprudența Curții că articolul 81 alineatul (1) CE privește fie doar întreprinderile active pe piața vizată de restrângerile concurenței ori pe piețe situate în amonte sau în aval ori învecinate cu piața respectivă, fie doar întreprinderile care își limitează autonomia de comportament pe o anumită piață în temeiul unui acord sau al unei practici concertate.
- 35 Astfel, rezultă dintr-o jurisprudență consacrată a Curții că textul articolului 81 alineatul (1) CE se referă în mod general la toate acordurile și practicile concertate care, în raporturi fie orizontale, fie verticale, denaturează concurența pe piața comună, independent de piața pe care părțile își desfășoară activitatea, precum și de faptul că doar comportamentul comercial al uneia dintre acestea este vizat de termenii aranjamentelor în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea LTM, 56/65, EU:C:1966:38, p. 358, Hotărârea Consten și Grundig/Comisia, 56/64 și 58/64, EU:C:1966:41, p. 492 precum și 493, Hotărârea Musique diffusion française și alții/Comisia 100/80-103/80, EU:C:1983:158, punctele 72-80, Hotărârea Binon, 243/83, EU:C:1985:284, punctele 39-47, precum și Hotărârea Javico, C-306/96, EU:C:1998:173, punctele 10-14).
- 36 Trebuie subliniat de asemenea că obiectivul principal al articolului 81 alineatul (1) CE este de a asigura menținerea unei concurențe nedenate în interiorul pieței comune. Or, interpretarea acestei dispoziții propusă de AC-Treuhand ar fi susceptibilă să reducă deplină eficiența a interdicției prevăzute la această dispoziție, în măsura în care această interpretare nu ar permite împiedicarea unei contribuții active a unei întreprinderi la o restrângere a concurenței pentru singurul motiv că această contribuție nu privește o activitate economică desfășurată în cadrul pieței relevante pe care se materializează sau are ca scop să se materializeze această restrângere.
- 37 În speță, potrivit constatărilor de fapt efectuate de Tribunal la punctul 10 din hotărârea atacată, AC-Treuhand a avut un rol esențial și similar în cele două încălcări în cauză, organizând mai multe reuniuni, la care a asistat și a participat în mod activ prin colectarea și prin furnizarea către producătorii de stabilizatori termici a unor date privind vânzările pe piețele relevante, prin propunerea de a acționa în calitate de moderator în caz de tensiune între respectivii producători și prin încurajarea lor de a stabili acorduri, iar aceasta în schimbul unei remunerații.
- 38 Rezultă din aceasta că comportamentul adoptat de AC-Treuhand se înscrie direct în eforturile producătorilor de stabilizatori termici referitoare atât la negocierea, cât și la controlul aplicării obligațiilor asumate de către aceștia din urmă în cadrul înțelegerilor, întrucât însuși scopul serviciilor furnizate de AC-Treuhand în temeiul contractelor de prestări de servicii încheiate cu producătorii menționați era realizarea, în deplină cunoștință de cauză, a obiectivelor anticoncurențiale în discuție, și anume, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 4 din hotărârea atacată, stabilirea prețurilor, repartizarea piețelor și a clienților, precum și schimbul de informații comerciale sensibile.

- 39 În astfel de circumstanțe, contrar celor pretinse de AC-Treuhand, chiar dacă respectivele contracte de prestări de servicii au fost încheiate în mod formal separat de angajamentele pe care producătorii de stabilizatori termici le-au încheiat între ei și în pofida faptului că AC-Treuhand este o întreprindere de consultanță, nu se poate considera că intervențiile acesteia, în calitatea menționată, constituiau simple servicii periferice, fără legătură cu obligațiile contractate de producători și cu restrângerile concurenței care decurgeau din acestea.
- 40 În ceea ce privește, în al doilea rând, pretinsa încălcare de către Tribunal a principiului legalității infracțiunilor și a pedepselor, este necesar să se observe că, potrivit jurisprudenței Curții, acest principiu impune ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pentru acestea. Această condiție este îndeplinită atunci când justițiabilul poate avea cunoștință, pornind de la modul de redactare a dispoziției relevante și, la nevoie, din interpretarea care va fi dată acesteia de instanțe, despre actele și omisiunile care determină angajarea răspunderii sale penale (Hotărârea Evonik Degussa/Comisia, C-266/06 P, EU:C:2008:295, punctul 39 și jurisprudența citată).
- 41 Principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor nu poate fi, așadar, interpretat în sensul că interzice clarificarea progresivă a normelor privind răspunderea penală prin interpretarea judiciară de la o cauză la alta, cu condiția ca rezultatul să fie în mod rezonabil previzibil la momentul săvârșirii încălcării, având în vedere în special interpretarea reținută la acel moment în jurisprudența referitoare la dispoziția legală în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctele 217 și 218).
- 42 Sfera noțiunii de previzibilitate depinde într-o largă măsură de conținutul textului respectiv, de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și de calitatea destinatarilor acestuia. Previzibilitatea legii nu se opune ca persoana în cauză să fie determinată să recurgă la consiliere adecvată pentru a evalua la un nivel rezonabil în împrejurările cauzei consecințele care pot rezulta dintr-un anumit act. O asemenea situație se regăsește în special în cazul profesioniștilor, obișnuiți să facă dovada unei mari prudențe în exercitarea profesiei lor. Pentru acest motiv, este de așteptat ca aceștia să manifeste o atenție specială în evaluarea riscurilor pe care le presupune această exercitare (a se vedea Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctul 219 și jurisprudența citată).
- 43 În acest context, chiar dacă la momentul încălcărilor care au determinat pronunțarea hotărârii în litigiu instanțele Uniunii Europene nu avuseseră încă ocazia de a se pronunța în mod special cu privire la comportamentul unei întreprinderi de consultanță precum cel care a caracterizat acțiunea AC-Treuhand, aceasta ar fi trebuit să se aștepte, eventual după ce a recurs la consiliere adecvată, la posibilitatea ca comportamentul său să fie declarat incompatibil cu normele de concurență din dreptul Uniunii, având în vedere, printre altele, domeniul de aplicare larg al noțiunilor „acord” și „practică concertată” care rezultă din jurisprudența Curții.
- 44 Această concluzie este de altfel confirmată de practica administrativă a Comisiei. Astfel, deja în Decizia 80/1334/CEE a Comisiei din 17 decembrie 1980, privind o procedură de aplicare a articolului 85 din Tratatul CEE (Cazul IV/29.869 – Sticlă turnată în Italia) (JO L 383, p. 19), această instituție a considerat că o întreprindere de consultanță care a participat la punerea în aplicare a unei înțelegeri a încălcat articolul 81 alineatul (1) CE. Nicio decizie ulterioară nu permite să se afirme că Comisia ar fi efectuat o turnură în ceea ce privește interpretarea sa, în acest sens, a domeniului de aplicare al dispoziției menționate.
- 45 Condițiile necesare pentru a reține în mod valabil răspunderea AC-Treuhand pentru participarea sa la acordurile și practicile concertate despre care este vorba sunt, așadar, îndeplinite în speță.

- 46 Rezultă din ansamblul considerațiilor care precedă că Tribunalul a putut în mod întemeiat să considere, la punctele 43 și 44 din hotărârea atacată, că comportamentul adoptat de AC-Treuhand intra sub incidența interdicției prevăzute la articolul 81 alineatul (1) CE și că o astfel de interpretare era previzibilă în mod rezonabil în momentul în care au fost săvârșite încălcările.
- 47 Prin urmare, este necesar să se concluzioneze că primul motiv nu este fondat.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului legalității, precum și a principiului egalității de tratament și a obligației de motivare

Argumentația părților

- 48 Prin intermediul celui de al doilea motiv, AC-Treuhand arată că Tribunalul a încălcat principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor, consacrat la articolul 49 alineatul (1) din cartă, prin aceea că a respins al patrulea motiv al acțiunii în anularea deciziei în litigiu, referitor la cuantumul amenzii, limitându-se să facă trimitere la considerațiile care figurează în hotărârea atacată cu privire la caracterul previzibil al aplicării articolului 81 CE la comportamentul adoptat de AC-Treuhand. În opinia acesteia din urmă, principiul legalității menționat impune ca atât interzicerea unei acțiuni determinate, cât și riscul de sancțiune care este legat de aceasta să fie în mod rezonabil previzibile în momentul în care faptele au fost săvârșite. Astfel, aceste două aspecte ar fi trebuit să fie deosebite și apreciate separat de către Tribunal.
- 49 Pe de altă parte, AC-Treuhand susține că Tribunalul a încălcat principiul egalității de tratament atunci când a statuat, având în vedere competența Comisiei de a deroga de la practica sa decizională anterioară în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzilor, că această instituție nu era obligată să impună amenzi simbolice în împrejurările prezentei cauze. AC-Treuhand susține în această privință că comportamentul care îi este reproșat în speță nu se distinge fundamental de cel care a făcut obiectul Deciziei peroxizi organici, în care AC-Treuhand a fost sancționată de Comisie prin impunerea unei amenzi simbolice.
- 50 În plus, AC-Treuhand arată că Tribunalul nu și-a îndeplinit obligația de motivare în măsura în care hotărârea atacată nu prevede motive obiective care să permită să se justifice o diferență de tratament între cele două cauze sus-menționate.
- 51 Comisia contestă argumentația AC-Treuhand.

Aprecierea Curții

- 52 Examinarea dosarului prezentat Curții permite să se constate că AC-Treuhand s-a limitat să susțină în fața Tribunalului, potrivit celui de al patrulea motiv invocat în primă instanță, că Comisia avea obligația de a-i aplica amenzi într-un cuantum simbolic, având în vedere că aplicarea articolului 81 CE la comportamentul său nu era previzibilă în momentul în care au fost săvârșite încălcările în cauză. În această privință, pe de o parte, AC-Treuhand s-a limitat să facă trimitere la argumentele sale referitoare la caracterul inedit al interpretării potrivit căreia comportamentul unei întreprinderi de consultanță intră în domeniul de aplicare al articolului menționat. Pe de altă parte, AC-Treuhand a susținut că decizia Comisiei de a aplica o amendă care nu este simbolică ar fi contrară principiului legalității, având în vedere că încălcările vizate prin această decizie încetaseră la momentul adoptării Deciziei peroxizi organici, prin care această instituție i-a aplicat doar o amendă simbolică. În schimb, AC-Treuhand nu a susținut că această abordare ar fi contrară și principiului egalității de tratament.

- 53 În consecință, în cadrul prezentului motiv în susținerea recursului, AC-Treuhand prezintă critici noi, întemeiate pe caracterul imprevizibil al cuantumului ridicat al amenzilor care i-au fost aplicate în speță, independent de aspectul dacă aplicarea articolului 81 CE la comportamentul său prezintă un astfel de caracter, precum și pe o încălcare a principiului egalității de tratament.
- 54 În această privință, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că a permite unei părți să invoce pentru prima dată în fața Curții motive și argumente pe care nu le-a invocat în fața Tribunalului ar echivala cu a o autoriza să sesizeze Curtea, a cărei competență în materie de recurs este limitată, cu un litigiu mai extins decât cel cu care a fost investit Tribunalul. În cadrul unui recurs, competența Curții se limitează, așadar, la examinarea aprecierii efectuate de Tribunal cu privire la motivele și la argumentele dezbătute în fața acestuia. Criticile menționate trebuie, în consecință, să fie respinse ca inadmisibile.
- 55 În privința criticii AC-Treuhand care se referă la lipsa motivării în ceea ce privește cerințele impuse de principiul egalității de tratament, este suficient să se arate că nu i se poate reproșa Tribunalului faptul că nu s-a pronunțat cu privire la un motiv care nu i-a fost prezentat (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea Chalkor/Comisia, C-386/10 P, EU:C:2011:815, punctul 70). Prin urmare, este necesar ca această critică să fie declarată ca fiind nefondată.
- 56 În consecință, trebuie să se respingă al doilea motiv ca fiind în parte inadmisibil și în parte nefondat.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o încălcare a articolului 23 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 1/2003, a Orientărilor din anul 2006, precum și a principiilor securității juridice, egalității de tratament și proporționalității

Argumentația părților

- 57 Prin intermediul celui de al treilea motiv, AC-Treuhand arată că Tribunalul a încălcat articolul 23 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 1/2003, precum și Orientările din anul 2006 prin faptul că a considerat, cu ocazia examinării celui de al cincilea motiv în susținerea acțiunii formulate, pe de o parte, că AC-Treuhand nu poate invoca o încălcare a respectivelor orientări și, pe de altă parte, că Comisia putea în mod întemeiat să stabilească forfetar amenzile, în temeiul punctului 37 din orientările menționate, în loc să se bazeze în acest scop pe valoarea onorariilor pe care ea le-a încasat pentru serviciile furnizate producătorilor. În opinia AC-Treuhand, dat fiind că a fost considerată răspunzătoare pentru participarea sa la înțelegerile reproșate, aceste onorarii constituie o cifră de afaceri care au legătură directă sau indirectă cu încălcările și puteau, prin urmare, să servească, în conformitate cu punctul 13 din Orientările din anul 2006, drept bază pentru calculul cuantumului amenzilor. Ea susține de asemenea, în această privință, că stabilirea forfetară a amenzilor aplicate încalcă principiile securității juridice, egalității de tratament și proporționalității.
- 58 În plus, AC-Treuhand susține că Tribunalul a considerat în mod eronat că Comisia și-a motivat corespunzător cerințelor legale decizia în ceea ce privește criteriile reținute pentru a stabili amenzile aplicate.
- 59 Comisia contestă argumentația AC-Treuhand.

Aprecierea Curții

- 60 Este necesar să se considere, cu titlu introductiv, că criticile AC-Treuhand întemeiate pe încălcarea principiilor securității juridice, egalității de tratament și proporționalității trebuie să fie declarate inadmisibile pentru motivul prezentat la punctul 54 din prezenta hotărâre. Astfel, din examinarea dosarului prezentat Curții rezultă că aceste critici au fost invocate pentru prima dată în cadrul

prezentului recurs, întrucât AC-Treuhand s-a limitat să invoce, prin intermediul celui de al cincilea motiv în fața instanței de fond, că prezenta cauză nu prezenta nicio particularitate care să poată să justifice calculul forfetar al amenzilor.

- 61 În ceea ce privește argumentul potrivit căruia Tribunalul ar fi considerat în mod greșit că AC-Treuhand nu putea invoca în mod întemeiat o încălcare a Orientărilor din anul 2006, este suficient să se observe că, la punctele 298 și 299 din hotărârea atacată, conform jurisprudenței Curții referitoare la efectele juridice ale orientărilor adoptate de Comisie pentru calculul amenzilor (a se vedea, printre altele, Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctele 209-213), Tribunalul a verificat, ținând seama de criticile invocate de AC-Treuhand în această privință, dacă în speță Comisia putea să se îndepărteze de la Orientările din anul 2006.
- 62 În măsura în care AC-Treuhand susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept considerând că Comisia nu era obligată să stabilească amenzile aplicate pe baza onorariilor pe care aceasta le-a perceput, trebuie amintit că este permis să se țină seama, în vederea stabilirii cuantumului amenzii, atât de cifra de afaceri globală a întreprinderii, care reprezintă o indicație, fie ea aproximativă și imperfectă, a dimensiunii și a puterii economice a acesteia, cât și de partea din această cifră ce provine din produsele care fac obiectul încălcării și care este, așadar, de natură să furnizeze o indicație cu privire la amploarea acesteia (a se vedea printre altele Hotărârea LG Display și LG Display Taiwan/Comisia, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punctul 50).
- 63 Astfel, punctul 13 din Orientările din anul 2006 prevede că „[p]entru a determina cuantumul de bază al amenzii care urmează să fie aplicată, Comisia utilizează valoarea vânzărilor de bunuri sau servicii, realizate de întreprindere, care au legătură directă sau indirectă [...] cu încălcarea, în sectorul geografic relevant din teritoriul SEE”. Aceste orientări precizează, la punctul 6: „combinația valorii vânzărilor care au legătură cu încălcarea cu durata acesteia este considerată o valoare de înlocuire adecvată pentru a reflecta importanța economică a încălcării, precum și ponderea relativă a fiecărei întreprinderi participante la încălcare”.
- 64 În consecință, punctul 13 din orientările menționate are drept obiectiv să rețină, în principiu, ca punct de plecare pentru calculul amenzii aplicate unei întreprinderi, un quantum care reflectă importanța economică a încălcării și ponderea relativă a întreprinderii respective în cadrul acesteia (a se vedea Hotărârea LG Display și LG Display Taiwan/Comisia, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punctul 53).
- 65 Punctul 37 din Orientările din anul 2006 prevede însă că: „[c]u toate că [aceste] orientări prezintă metodologia generală de stabilire a amenzilor, particularitățile unei cauze date sau necesitatea de a atinge un nivel disuasiv într-o anumită cauză pot justifica abaterea Comisiei de la această metodologie”.
- 66 În speță, este cert că singurele piețe vizate de încălcările constatate sunt cele ale stabilizatorilor din staniu și ESBO/esteri, pe care AC-Treuhand, în calitate de întreprindere de consultanță, nu era prezentă. În consecință, nicio parte din cifra de afaceri realizată de această întreprindere nu poate proveni din produse care fac obiectul respectivelor încălcări. În astfel de împrejurări, stabilirea amenzilor aplicate pe baza onorariilor percepute de AC-Treuhand pentru serviciile furnizate producătorilor ar echivala cu luarea în considerare a unei valori care, deși oferă o indicație cu privire la cuantumul beneficiilor pe care aceasta le-a realizat din încălcări, nu ar reflecta în mod adecvat nici importanța economică a încălcărilor în cauză, nici ponderea participării individuale a AC-Treuhand în aceste încălcări, contrar obiectivului urmărit de punctul 13 din Orientările din anul 2006.

- 67 În consecință, fără a săvârși o eroare de drept, Tribunalul a apreciat, la punctele 302-305 din hotărârea atacată, că Comisia s-a abătut în mod întemeiat de la metodologia de calcul a amenzilor prevăzută de Orientările din anul 2006, stabilind în mod forfetar, în temeiul punctului 37 din aceste orientări, quantumul de bază al amenzilor aplicate. În consecință, este necesar să se declare nefondată critica AC-Treuhand întemeiată pe o încălcare, în această privință, a Orientărilor din anul 2006.
- 68 În măsura în care AC-Treuhand critică Tribunalul pentru faptul că ar fi considerat în mod greșit că Comisia și-a motivat suficient decizia cu privire la criteriile reținute pentru a stabili amenzile aplicate, este necesar să se observe că, la stabilirea quantumului amenzii în cazul încălcării normelor de concurență, Comisia își respectă obligația de motivare atunci când indică în decizia sa elementele de apreciere care i-au permis să determine gravitatea și durata încălcării, fără să fie obligată să indice elementele cifrice referitoare la modul de calcul al amenzii (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea Telefónica și Telefónica de España/Comisia, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 181).
- 69 În speță, trebuie constatat în special că considerentele (747)-(750) ale deciziei în litigiu expun factorii referitori la gravitatea și la durata încălcărilor săvârșite de AC-Treuhand de care Comisia a ținut seama pentru a calcula quantumul amenzilor aplicate acestei întreprinderi. Rezultă de aici că Tribunalului nu i se poate reproșa că a considerat, la punctele 306 și 307 din hotărârea atacată, că Comisia a îndeplinit cerințele care decurg din obligația de motivare care îi revine. Prin urmare, această critică nu este fondată.
- 70 În consecință, este necesar să se respingă al treilea motiv ca fiind în parte inadmisibil și în parte nefondat.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 261 TFUE, a principiului protecției jurisdicționale efective, precum și a articolului 23 alineatul (3) și a articolului 31 din Regulamentul nr. 1/2003

- 71 Prin intermediul celui de al patrulea motiv, AC-Treuhand arată că hotărârea atacată este afectată de o eroare de drept prin aceea că Tribunalul nu și-a exercitat competența de fond, astfel încât să garanteze o protecție jurisdicțională efectivă, în sensul articolului 47 alineatul (1) din cartă.
- 72 În această privință, AC-Treuhand susține că din cuprinsul punctului 308 din hotărârea menționată rezultă că Tribunalul s-a limitat să țină seama de gravitatea încălcărilor constatate pentru a examina dacă quantumul amenzilor era adecvat. Or, Tribunalul ar fi trebuit să aibă de asemenea în vedere principiile legalității, proporționalității și egalității de tratament, în măsura în care aceste principii s-ar opune în speță aplicării unor amenzi într-un alt quantum decât simbolic sau care ar fi calculate pe o altă bază decât onorariile pe care aceasta le-a perceput pentru serviciile furnizate producătorilor. În orice situație, ar reveni Tribunalului sarcina de a prezenta motivele care justifică diferența de tratament dintre prezenta cauză și cea care a determinat pronunțarea Deciziei peroxizi organici, precum și a Hotărârii AC-Treuhand I. Tribunalul ar fi trebuit să țină seama și de durata încălcărilor în cauză.
- 73 Comisia contestă argumentația AC-Treuhand.

Aprecierea Curții

- 74 În ceea ce privește controlul jurisdicțional al deciziilor Comisiei, în cazul în care aceasta decide să aplice o amendă sau o penalitate cu titlu cominatoriu pentru încălcarea normelor de concurență, pe lângă controlul de legalitate prevăzut de articolul 263 TFUE, instanța Uniunii are o competență de fond care îi este conferită prin articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003, conform articolului 261 TFUE, și care îi permite să substituie aprecierea Comisiei cu propria apreciere și, în consecință, să

anuleze, să reducă sau să majoreze amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată (a se vedea în acest sens Hotărârea Schindler Holding și alții/Comisia, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punctul 36 și jurisprudența citată).

- 75 Cu toate acestea, trebuie amintit că exercitarea competenței de fond prevăzute la articolul 261 TFUE și la articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003 nu echivalează cu un control din oficiu și că procedura în fața instanțelor Uniunii este contradictorie. Cu excepția motivelor de ordine publică pe care instanța este ținută să le examineze din oficiu, sarcina de a invoca motive împotriva deciziei în litigiu și de a prezenta elemente de probă în susținerea acestor motive revine, așadar, reclamantului (a se vedea Hotărârea Telefónica și Telefónica de España/Comisia, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 213 și jurisprudența citată).
- 76 În schimb, pentru a îndeplini cerințele principiului protecției jurisdicționale efective consacrat la articolul 47 alineatul (1) din cartă și ținând seama de faptul că articolul 23 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede că quantumul amenzii trebuie să fie stabilit în funcție de gravitatea și de durata încălcării, instanța Uniunii este obligată, în exercitarea competențelor prevăzute la articolele 261 TFUE și 263 TFUE, să examineze orice critică, de drept sau de fapt, prin care se urmărește să se demonstreze că quantumul amenzii nu este adecvat în raport cu gravitatea și cu durata încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Parker Hannifin Manufacturing și Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punctul 75 și jurisprudența citată).
- 77 În ceea ce privește prezenta cauză, din cuprinsul punctelor 52, 53 și 60 din prezenta hotărâre rezultă că motivele AC-Treuhand referitoare la încălcarea principiilor legalității, proporționalității și egalității de tratament nu au fost invocate în primă instanță. Or, conform jurisprudenței amintite la punctul 75 din prezenta hotărâre, nu se poate reproșa Tribunalului faptul că nu a examinat din oficiu respectivele critici în exercitarea competenței sale de fond.
- 78 Pe de altă parte, este necesar să se constate că, la punctele 268-314 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat toate criticile prezentate de AC-Treuhand care se refereau la stabilirea quantumului amenzilor aplicate, inclusiv pe cea întemeiată pe o eroare de apreciere în ceea ce privește durata încălcărilor în cauză, și a răspuns corespunzător cerințelor legale la argumentele invocate. Procedând în acest mod, Tribunalul și-a exercitat controlul jurisdicțional cu privire la decizia în litigiu într-un mod conform cu cerințele principiului protecției jurisdicționale efective consacrat la articolul 47 alineatul (1) din cartă.
- 79 Din considerațiile care precedă rezultă că al patrulea motiv nu este fondat.
- 80 Întrucât motivele invocate AC-Treuhand în susținerea recursului sunt în parte inadmisibile și în parte nefondate, este necesar să se respingă recursul în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 81 În temeiul articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.
- 82 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din acest regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din regulamentul menționat, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea AC-Treuhand la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta din urmă a căzut în pretenții, se impune obligarea ei la plata cheltuielilor de judecată aferente prezentului recurs.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară și hotărăște:

- 1) **Respinge recursul.**
- 2) **Obligă AC-Treuhand AG la plata cheltuielilor de judecată.**

Semnături